

ಹರೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ,

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಕೇಳಿ ಅಂತಹ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸರು ನಮಗೆ ಉಪಕಾರದ ಜೊತೆಗೆ ನವವಿಧ ಭಕುತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತಹದೇ ರಚನೆಯಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಒಂದು ದೇವರನಾಮವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರವಾಗಿ, ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸೋಣವೆಂಬುದೇ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯು ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ "ಮಧ್ವನಾಮ". ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಕೃತಿಗೆ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇದರ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೊದಲ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸೋಣ :

ಜಯ ಜಯ ಜಗತ್ಪಾಣಿ | ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ರಾಣಿ |

ಅಖಿಲಗುಣ ಸದ್ಗಾಮ | ಮಧ್ವನಾಮಾ..... || ಪ ||

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ : ಹರಿದಾಸರ ದೀರ್ಘಕೃತಿಗಳಾದ ಸುಳಾದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ "ಜತೆ" ಎಂದು ಕೊನೆಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಇಡೀ ಸುಳಾದಿಯ ಸಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ವನಾಮದ ಪಲ್ಲವಿಯಾದ ಜಯ ಜಯ.....ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಪದ್ಯ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವೇದೋಕ್ತ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಸಕಲರ ಮನ ತಕ್ಷಣವನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ವಿದಿತವಾದ ವಿಷಯ.

ಜಯ ಜಯವೆಂಬ ಈ ಶಬ್ದ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗೆ ತುಂಬಿ, ಚೇಷ್ಟಾರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಸಕಲ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಿ ಎನಿಸುವ ವಾಯುದೇವನನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಜಯ ಜಯ ಎಂದು ದ್ವಿರುಕ್ತಿವಾಚಕವು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಸಮರಾದವರು ಈ ಜೀವಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯದ ಖಚಿತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಮಾಣ.

ಜಗತ್ಪಾಣಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ವಾಯುದೇವನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವನೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ಶಬ್ದ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ರಾಣಿ = ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ವಾಯುದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಚೇತನ-ಅಚೇತನಗಳಿಗೆ ಧಾರಕನಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು.

ಅಖಿಲಗುಣ ಸದ್ಧಾಮ = ಅಖಿಲ = ಸಕಲ, ಗುಣ = ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳ, ಸತ್+ಧಾಮ = ಒಳ್ಳೆಯ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾಮ= ಆಶ್ರಯ, ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳು ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಮಧ್ವನಾಮಾ = ವೈದಿಕ ನಾಮವಾದ ಮಧ್ವ ಆಚಾರ್ಯರ ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸೂಚಕ. ಮಧ್ವ = ಸುಖಕರ, ಮೋಕ್ಷಕರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರೆಂದು ಸೂಚಕ. ಅಥವಾ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಸುಖ, ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣ, ನಿರಂತರ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೂ ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರೆಂದು ಶ್ರೀ ರಾಜರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ, ಚತುರವಿಧ ಮುಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಖಂಡಿತ ದೊರೆವುದೆಂದು ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯ ಜಯ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ನಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂಲರೂಪದ ವರ್ಣನೆ:

ಆವ ಕಚ್ಚಪ ರೂಪದಿಂದಲಂಡೋದಕದಿ ।

ಓವಿ ಧರಿಸಿಹ ಶೇಷಮೂರುತಿಯನು॥

ಆವವನ ಬಲ ಪಿಡಿದು ಹರಿಯ ಸುರರೈದುವರು ।

ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲ ಗುರುರಾಯನು ॥ ೧ ॥

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:

ಆವ ಕಚ್ಚಪ ರೂಪದಿಂದ = ಯಾವ ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ, ಅಂಡೋದಕದಿ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದಕದಲ್ಲಿ, ಓವಿ ಧರಿಸಿಹ ಶೇಷಮೂರುತಿಯನು =

ಶೇಷನ ಒಳಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ(ಓವಿ = ಉಪಚರಿಸಿ) ಧರಿಸಿರುವ ವಾಯು, ಆವವನ ಬಲ ಪಿಡಿದು = ಯಾರ ಬಲದಿಂದ ಸುರರು ಹರಿಯಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳುವರೋ ಆ ವಾಯುವೇ ನಮ್ಮ ಕುಲ ಗುರು ರಾಯನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ : ವಾಯುದೇವನು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದಕದಲ್ಲಿ ಶೇಷನನ್ನು ಧರಿಸಿ ತದ್ವಾರಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಾಯುಕೂರ್ಮನನ್ನು "ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮ" ಹೊತ್ತಿರುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರ್ವವಿದಿತವಾದ ಸಂಗತಿ.

" ಸ ಏಷ ಕೂರ್ಮರೂಪೇಣ ವಾಯುರಂಡೋದಕೇ ಸ್ಥಿತಃ । ವಿಷ್ಣುನಾ ಕೂರ್ಮರೂಪೇಣ ಧಾರಿತೋ ಶ್ವಂತಧಾರಕಃ ॥ -----ಬೃಹದ್ಭಾಷ್ಯೋದಹೃತ ಪ್ರಭಂಜನ ಗ್ರಂಥದ ವಾಕ್ಯ

॥ ಬಿಭತ್ಯಂಡಂ ಹರಿಃ ಕೂರ್ಮಸ್ತ್ವಂಡೇ ಚಾಪ್ಯುದಕಂ ಮಹತ್ । ಉದಕೇ ಕೂರ್ಮರೂಪಸ್ಯ ವಾಯುಃ ಪುಚ್ಛಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ॥ವಾಯೋಃ ಪುಚ್ಛಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಶೇಷಸ್ತು ಪೃಥಿವೀಮಿಮಾಮ್ -----
...ಬೃಹದ್ಭಾಷ್ಯೋದಹೃತ ವೈಭವ ಗ್ರಂಥದ ವಾಕ್ಯ.

ಈ ಅಂಡೋದಕದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾಗಿ ಹರಿ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಈ ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಹರಿಯ ಬಾಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ವಾಯುಕೂರ್ಮನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಾಯುಕೂರ್ಮನ ಪುಚ್ಛವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಶೇಷನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪಂಚ(ಜಗತ್ತು) ನೆಲೆಸಿದೆ.

ವಾಯೋಸ್ತು ಕೂರ್ಮರೂಪಸ್ಯ ಪೂರ್ವತಶ್ಚೋದಕೇ ಮುಖಂ | ಆಗ್ನೇಯೈಶ್ಚಾನಿಗೌ ಬಹೂ ಪದೌ ನಿಖುತಿವಾಯುಗೌ || ಇತಿ ಪ್ರಕೃಷ್ಟೇ || ಈ ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾದ ವಾಯುವಿನ ಮುಖವು ಅಂಡೋದಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಹುಗಳು ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾದಗಳು ನೈಋತ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಯುವ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಇದೇ ತೆರನಾದ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳ ಖಣಿ ವಾಯುದೇವ.

ಇಂಥ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ವಾಯುದೇವನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಹರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಐದುವರು/ಐದಿದರು, ಹೊಂದಿದರು. ಇಂಥಹ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲ ಗುರು = ಗುರು ಶಬ್ದದಿಂದ ಜ್ಞಾನದಾಯಕರೆಂದೂ "ರಾಯ" ಶಬ್ದದಿಂದ ರಕ್ಷಕ, ನಿಯಾಮಕರೆಂದು ಅರ್ಥ.

ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಯುದೇವನು ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾಯಕ, ಪೋಷಕನೂ ಆಗಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜರು ಇಲ್ಲಿ ಕುಲ ಗುರುರಾಯನು ಎಂದಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವನನ್ನು ಗುರುರಾಯನು" ಎಂದು ಏಕವಚನದಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವುದು ಕೇವಲ "ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕವನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಚನ ಪ್ರಯೋಗವು ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದುಂಟು. ಅಥವಾ ಕುಲವೆಂದರೆ ಸಮೂಹ ಈ ಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕುಲಗುರುಗಳು ಮಧ್ವರು/ವಾಯುದೇವರು.

ಆವವನು ದೇಹದಿರೆ ಹರಿಯು ತಾ ನೆಲೆಸಿರುವ-

ಆವವನು ತೊಲಗೆ ಹರಿ ತಾ ತೊಲಗುವ

ಆವವನು ದೇಹದೊಳಹೊರಗೆ ನಿಯಾಮಕನು-

ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು || ೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಆವವನು ದೇಹದಿರೆ = ಯಾರು ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಹರಿಯು ತಾ ನೆಲೆಸಿರುವ = ಶೀಹರಿ ನೆಲೆಸುವನೋ, ಆವವನು ತೊಲಗೆ = ಯಾರು ಶರೀರದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಲು, ಹರಿ ತಾ ತೊಲಗುವ = ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ಕೂಡ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ, ಆವವನು ದೇಹದ ಒಳಹೊರಗೆ ನಿಯಾಮಕನು = ಯಾವನ ಧಾರಣೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯ -ಅಂತರ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುವವೋ , ಆ ವಾಯುವೇ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ(ಅಧ್ಯಾಯ ೫, ೪೬ ಶ್ಲೋಕ)

" ದೇಹೇಶ್ಚಿ ಯತ್ರ ಪವನೋಶ್ಚ ಹರಿಯತೋಶ್ಚ | ತತ್ರೈವ ವಾಯುರಿತಿ ವೇದ ವಚಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ |

ವಾಯುದೇವನಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ; ಶ್ರೀಹರಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ವಾಯು ಎಂಬುದು ವೇದವಚನಗಳಾದ
" ಕಸ್ಮಿನ್ ವಹಂ...ಶ್ರುತಿಯು ಸಾರುವದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡೀಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೂ ಕೂಡ
"ಪರಿಸರ ನೀನಿರೆ ಹರಿ ತಾನಿರುವನು ಇರದಿರೆ ತಾನಿರನು...." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಾತುಗಳು ವಾಯುವಿನ ಮೂಲರೂಪಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವತಾರರೂಪಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.
ಹನುಮಂತನು ಸುಗ್ರೀವನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾಮನ ಸಹಾಯ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ,
ಅದರಂತೆ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಭೀಮನಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆಯಿತು.

ಆವವನು ದೇಹದೊಳಹೊರಗೆ ನಿಯಾಮಕನು = ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಾಸಕ್ಕೆ ವಾಯುದೇವರು
ಪೀಠಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬನಾಗಿರುವ ಆತನಿಗೆ ವಾಹನರಾಗಿರುವರು.

ಸಕಲ ದೇವತೆ, ಋಷಿ, ಪಿತೃ, ರಾಜ, ಗಂಧರ್ವ ಮತ್ತು ನರೋತ್ತಮರಿಗೂ ಕೂಡ ನಿಯಮೇನ
ಪರಮಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ "ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು " ಎಂದು ಮೂರಾವರ್ತಿ ಈ
ದೇವರನಾಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅಂಥವರ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯತಾ
ಭಾವನೆ ತಾಳುವುದರಲ್ಲೂ ಒಂದು ಸಾರ್ಥಕವಿದೆ.

ಕರಣಾಭಿಮಾನಿ ದಿವಿಜರು ದೇಹವ ಬಿಡಲು
ಕುರುಡ ಕಿವುಡನು ಮೂಕನೆಂದೆನಿಸುವ
ಪರಮಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ತೊಲಗಲಾ ದೇಹವನು
ಅರಿತು ಪೆಣನೆಂದು ಪೇಳ್ವರು ಬುಧಜನ || ೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಕರಣಾಭಿಮಾನಿ ದಿವಿಜರು = ಚಕ್ಷು, ಶ್ರೋತ್ರ, ವಾಕ್, ಮುಂತಾದ ಕರಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು,
ದೇಹವ ಬಿಡಲು = ಈ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು, ಕುರುಡ, ಕಿವುಡ, ಮೂಕ ನೆಂದೆನಿಸುವ, ಪರಮ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ = ಪ್ರಧಾನವಾಯು ತೊಲಗಲಾ, ಅಂತಹ ಶರೀರವನ್ನು ಹೆಣ ಅಥವಾ ಶವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ
ಜ್ಞಾನಿಗಳು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ;

ಜೀವರ ಅನಿರುದ್ಧ, ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಜೀವರ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ
ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಾದಿ ತಾತ್ವಿಕ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಿಂದ
ವಿಮುಖರಾಗಲು ಆಗ ಜೀವನನ್ನು ಕಿವುಡ, ಕುರುಡ ಮೂಕನೆಂದು ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು
ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಸಕಲ ತಾತ್ವಿಕದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗುರುವಾದ ವಾಯುದೇವನು ಜೀವನನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಶರೀರದಿಂದ ಹಾರಿಹೋದಾಗ, ಈ ಶರೀರವನ್ನು ದೇವರಿಲ್ಲದ ದೇಗುಲವೆಂದು, ಬಹು ಅಮಂಗಲವೆಂದು, ಅಪವಿತ್ರವೆಂದು ಮುಂತಾದರೀತಿಯಲ್ಲಿ "ಹೆಣ" ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು " ವಾಯು ಕಾಯವ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೋಗಲು | ರಾಯ ಅದಕೆಂಬರೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ-
|ಲಾಯನವನೈದಿತು..."ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸನ್ನೇಕಟದಾಸರು " ಸುಟ್ಟರೆ ಉರಿಹಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ | ಇಟ್ಟಿರಿದು ವಾಯುವಿರದೆ || ಎಂದು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹೇಳುವಂತೆ : ಯಾವಜ್ಜೀವಜಂತುಗಳ ಮರಣವಾದಾಗ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದುರೂಪದಿಂದ ಆಯಾ ಜೀವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ತೆರಳುವರು; ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮೂಲರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇರುವರು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಮುಂಚಿನಂತೆಯೇ ಜೀವನನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ದೇಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಾಯುದೇವನು "ದೇವ ದೇವೋ ವಿಶಿಷ್ಟಃ - ತತ್ತ್ವದೇವಾನಾಂ ದೇವಃ ಅಧಿಪತಿಃ | ಅತ ಏವ ವಿಶಿಷ್ಟಃ -ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಎಂದು ಜನಾರ್ದನೀಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಸುರರೊಳಗೆ ನರರೊಳಗೆ ಸರ್ವ ಭೂತಗಳೊಳಗೆ |

ಪರತರನೆನಿಸಿ ನೇಮದಿ ನೆಲೆಸಿಹ

ಹರಿಯನಲ್ಲದೆ ಬಗೆಯ ಅನ್ಯರನು ಲೋಕದೊಳು |

ಗುರುಕುಲ ತಿಲಕ ಮುಖ್ಯ ಪವಮಾನನು || ೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಗುರುಕುಲಕ್ಕೆನೆ ತಿಲಕಪ್ರಾಯನಾದಂಥ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಬಗೆಯುತ್ತಿರುವನು, ಅಂದರೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಂಥವನು ಎಂದರೆ, ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೂ, ಸಕಲಭೂತಗಳೊಳಗೂ "ಪರತರ" ಎಂದೆನಿಸಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳ ಪ್ರಕಾರಪರತರನೆನಿಸಿ ನಿಯಾಮಿಸಿ ನೆಲೆಸಿಹ...ಎಂತಲೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು ಎಂದಂತಾಗುವುದು. ಅರ್ಥದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೂ ಕೂಡ ಸ್ವರಸವೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುರರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಉತ್ತಮಜೀವರಲ್ಲಿ, ನರರೊಳಗೆ ಅಂದರೆ ಮಧ್ಯಜೀವಿಗಳಾದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅವರಾದ ಪಶು-ಕೀಟ-ಜಂತುಗಳಲ್ಲಿ, ಜಡಗಳಲ್ಲೂ ಏಕಪ್ರಾಕಾರವಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇರತಕ್ಕ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳು ಅವನಿಗೆ ಬಾಧಕವೆನಿಸಲಾರವು ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸದಾ ನಿರ್ಲೇಪನಾಗಿದ್ದು "ಪರತರ" ಎನ್ನಿಸುವನು ಎಂದು ಸೂಚಕ.

ಈ ಮಾತು ಗೀತೆಯು ...ಶುನಿ ಚೈವ ಶ್ವಪಾಕೇ ಚ ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ....." ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸಕಲ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪರಿಚಾರಕರೆಂದು ಸದಾ ಚಿಂತಿಸುವನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಬಂಧದಿಂದಲ್ಲ, ಇದನ್ನೇ " ಪರಿವಾರತಯಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಃ ಅಪಿ ಹೇಯಾ ಪ್ರಧಾನತಃ ...ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ೧-೧-೧೩೪ ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮಧ್ವರೂಪದಿಂದ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹನುಮಂತನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತ್ರೇತೆಯಲಿ ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು |

ವಾತಸುತ ಹನುಮಂತನೆಂದೆನಿಸಿದ

ಪೋತಭಾವದಿ ತರಣಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ |

ಈತಗಣೆ ಯಾರು ಮೂರ್ಲೋಕದೊಳಗೆ || ೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ ಹನುಮಂತನು(ವಾತಸುತ = ವಾಯುಪುತ್ರ) ತಾನು ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಶೈಶವದಲ್ಲಿ(ಪೋತಭಾವದಿ-), ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದಂಥವನಾಗಿದ್ದಾನೆ(ತರಣಿ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ). ಇಂತಹ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಯಾರು ಸಮಾನರು ಇರಲಾರರು(ಎಣೆ ಯಾರು!)

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವಾಯುದೇವನು ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕೇಸರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಂಜನೆಯಲ್ಲಿ "ಹನೂಮಾನ್" ಎನಿಸಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸೀತಾನ್ವಿಷಣೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇವೆ ಮೂಲಕ ಸಲ್ಲಿಸಿದ(ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು.....)

ಸ ದೇವತಾನಾಂ ಪ್ರಥಮೋ ಗುಣಾಧಿಕೋ | ಬಭೂವ ನಾಮ್ನಾ ಹನುಮಾನ್ ಪ್ರಭಂಜನಃ |

ಸ್ವಸಂಭವಃ ಕೇಸರಿಣೋ ಗೃಹೇ ಪ್ರಭು-| ಬಭೂವ ವಾಲೀ ಸ್ವತ ಏವ ವಾಸವಃ ...ಮ.ತಾ.ನಿ. ೩-೬೫

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಸಂಭವ, ಎಂದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೇಳುವಂತೆ.."ವಾತಸುತ ಹನುಮಂತನೆಂದೆನಿಸಿದ.....ಅಂದರೆ, ವಾಯುದೇವನೆ ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ, ಇವರೊಳಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಪಿತೃ-ಪುತ್ರ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಅಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನೆ ವಿರಾಗೇ ಹರಿಭಕ್ತಿಭಾವೇ ಧೃತಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಾಣಬಲೇಷು ಯೋಗೇ
ಬುದ್ಧೌ ಚ ನಾನ್ಯೋ ಹನುಮತ್ಸಮಾನಃ ಪುಮಾನ್ ಕದಚಿತ್ ಕ್ವ ಚ ಕಶ್ಚನೈವ || ಮ.ತಾ.ನಿ. ೨-೧೪೯||

ಇದನ್ನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವದಕ್ಕೊಕ್ಕರ ಪೋತಭಾವದಿ(ಶಿಶುರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ), ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಲೀಲೆಗೈದ. ವಸ್ತುತಃ ಸಕಲ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು, ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋಧಾನ ಯಾವತ್ತಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಅದಕ್ಕನೆ ಈತಗಣೆಯಾರು ಮೂರ್ಲೋಕದೊಳಗೆ.... ವಸ್ತುತಃ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಈತನಿಗೆ ಸಮರಿಲ್ಲ(ಚತುರದಶಲೋಕದಲಿ ಮೆರೆದ.....ಹ.ಕ.ಸಾ.೧-೮

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುವದಾದರೆ, " ವಾತಸುತ ಹನುಮಂತನೆನಿಸಿದ..." ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿ ನಂತರ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನೆಗೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದಾಖಲಿಸಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುವದೇನೆಂದರೆ, ದೇವೇಂದ್ರನ ವಜ್ರದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೆ ಹನೂಮಾನ್ ಎನಿಸಿದ್ದ ವಾಯುದೇವ, ಅವನ ಕೆನ್ನೆ ಒಡೆದು ಹನುಮಂತನೆನಿಸಿದ ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹನುಮಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ...

ತರಣಿಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವ ಪಠಿಸಿ
ಉರವಣಿಸಿ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ನಡೆದ
ಪರಮ ಪವಮಾನಸುತ ಉದಯಾಸ್ತಶೈಲಗಳ
ಭರದಿಯೈದಿದಗೀತಗುಪಮೆ ಉಂಟೇ || ೬ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ: ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎದುರುಮುಖನಾಗಿ ವ್ಯಾಕರಣ-ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ, ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಉದಯದಿಂದ-ಅಸ್ತಮಾನದವರೆಗೆ ಕೂಡಲೆ ಸಾಗಿದವನಾದ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಸರಿ ಸಮಾನರು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?...

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಯದ್ಯಪಿ ಹನುಮಾನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮತಿವಂತ, ಜ್ಞಾನವಂತ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ, ಹನುಮಂತನು ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತನೆಂದರ್ಥ.

ಇಲ್ಲಿ ಉರವಣಿಸಿ ಎಂದರೆ, ಆತುರಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ(ಉತ್ತರಕಾಂಡ, ೩೬-೪೪), ಹನುಮಂತನು ಸೂರ್ಯನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಮಹತ್ತರವಾದ, ದೊಡ್ಡದಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಉದಯಗಿರಿಯಿಂದ ಅಸ್ತಗಿರಿಯವರೆಗೆ ಆತುರಪಟ್ಟವನಂತೆ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗುವನು...

....."ಗ್ರಂಥಂ ಮಹದ್ಧಾರಯನ್ ಅಪ್ರಮೇಯಃ..." ಎಂಬ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳ ಉಕ್ತಿಗೆ ಇದು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ತನ್ನದೆ ಆದ "ವಾಯು" ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ, ವಃ = ಜ್ಞಾನರೂಪೀ, ಗತಿಶೀಲತ್ವಾತ್- ಆಯುಃ-ವಾಯುಃ ಎಂದು. ಅವನೆ ಪರಮನಾದ ಪವಮಾನಸುತ..

ಭರದಿ ಐದಿದ = ವೇಗವಾಗಿ ಪೊರೈಸಿದ, ಸಾಗಿದ, ತಲುಪಿದ,ಎಂದೂ ಆಗಬಹುದು. ಈತನಿಗೆ ಉಪಮೆ ಉಂಟೇಈತನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಯಾರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದು,ಬುದ್ಧಿ ಚ ನಾನ್ಯೋ ಹನೂಮತ್ಸಮಾನಃ ...ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.

ಅಖಿಲ ವೇದಗಳ ಸಾರವ ಧರಿಸಿ ಮುನ್ನ ತಾ |

ನಿಖಿಲ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನು ಪೇಳೆ

ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿದಪಶಬ್ದ ಇಲಗಿಲ್ಲೆಂದು

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ರಾಮನನುಕರಿಸಿದ || ೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ವೇದಗಳನ್ನು(ಋಕ್,ಯಜು ಮತ್ತು ಸಾಮ) ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಹೃದ್ಗತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸಕಲ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಅಪಶಬ್ದ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಸುಗ್ರೀವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ "ಧರಿಸಿ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು "ಅಖಿಲ ವೇದಗಳ ಸಾರವ" ಧರಿಸಿ ಎಂದೂ, ನಂತರ ಮತ್ತು "ನಿಖಿಲ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವ" ಧರಿಸಿ ಎಂದೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕಿಂಚಿದಪಶಬ್ದ ಎಂಬಲ್ಲಿ, - ತೊದಲ್ಪುಡಿ, ಅಸ್ಪಷ್ಟತಾ, ಗಡಿಬಿಡಿ, ಬಹು ಮಂದತ್ವ, ಅತಿಗಟ್ಟಿ, ಕರ್ಕಶ, ಮಹಾ ಸಾವಕಾಶ, ಅಪಸ್ವರಾದಿ ದೊಷ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಹನುಮಂತನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ "ನೂನಂ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಕೃತ್ಸ್ನಮನೇನ ಬಹುಧಾ ಶ್ರುತಮ್" ಎಂಬುದನ್ನೇ ...ಧರಿಸಿ ಮುನ್ನ ತಾ ನಿಖಿಲವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನು.....ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

"ಬಹು ವ್ಯಾಹರತಾನೇನ ನ ಕಿಂಚಿದಪಶಬ್ದಿತಮ್ "...ಎಂಬುದನ್ನೇ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿದಪಶಬ್ದ ಇವಗಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ,

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ರಾಮನನುಕರಿಸಿದ = ರಾಮನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಕರಿಸಿದ=ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿದ,,...ರಾಮನು ಹನುಮಂತನ ಮಾತಿನ ಮೋಡಿಗೆ ಅವನನ್ನನುಸರಿದನಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕರಿಸಿದ. ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಹನುಮಂತನ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಸಿದ ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುವರು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ. ಸರಿಯಾಗಿ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳ ಮಹಾಪೂರವನ್ನೇ ಹರಿಸಬಹುದು.

ಮಧ್ವನಾಮದಲ್ಲಿನ ಸುಂದರಕಾಂಡ:

ತರಣಿಸುತನನು ಕಾಯ್ದು ಶರಧಿಯನು ನೆರೆ ದಾಟಿ
ಧರಣಿಸುತೆಯಳ ಕಂಡು ದನುಜರೊಡನೆ
ಭರದಿ ರಣವನೆ ಮಾಡಿ ಗೆಲಿದು ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳ
ಉರುಹಿ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದ ಹನುಮಂತನು || ೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ತರಣಿಸುತನನು ಕಾಯ್ದು = ಸೂರ್ಯನ ಮಗ = ಸುಗ್ರೀವನ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಶರಧಿಯನು ನೆರೆ ದಾಟಿ = ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಗೈದ, ಧರಣಿಸುತೆಯಳ ಕಂಡು = ಸೀತಾದೇವಿಯ ದರ್ಶನಗೊಂಡ, ದನುಜರೊಡನೆ = ರಕ್ಕಸರೊಡನೆ, ಭರದಿ = ವೇಗವಾಗಿ, ರಭಸದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ, ವರಬಲದಿಂದ ಪಡೆದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಉರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿಸಿ, ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಬಂದನು ಹನುಮಂತ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದ ಕಥನವನ್ನು, ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿರುವ ರೀತಿ ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದು.

ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವನು ಹನುಮಂತ, ಅದೇ ರೀತಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆತು ಸುಖಲೋಲುಪನಾದಾಗ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದವನೂ ಹನುಮಂತನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ "ತರಣಿಸುತನನು ಕಾಯ್ದು...." ಎಂದು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ, "ನೇರವಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವ ಎನ್ನುವ ಬದಲು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು "ತರಣಿಸುತ" ಎಂದು ಆತನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸೂರ್ಯನೂ(ಸೂರ್ಯನ ಅವತಾರವೇ ಸುಗ್ರೀವ) ಕೂಡ ಹನುಮಂತನ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬದುಕಲಾರ ಎಂದೂ,

ಹನುಮಂತ ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರ ಪಠಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಕೇವಲ ಲೋಕ ವಿಡಂಬನೆ ಎಂಬಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

"ನೆರೆದಾಟ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ, ನೂರು ಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತಾರದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲದೆನೆ ಹಾರಿದ ಹನುಮನ ಪರಿ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ "ನೆರೆ ದಾಟ = ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಅಖಂಡವಾಗಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ....(ನಿಸ್ಸೀಮ ಪೌರುಷ ಬಲಸ್ಯ ಕುತಃ ಶ್ರಮಃಮ.ತಾ.ನಿ. ೭).

ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಹನುಮಂತನು ಸೀತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದ ಎಂದು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿದೆ. ಆಗ ಆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು "ಧರಣಿಸುತೆಯಳ ಕಂಡು...ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಹನುಮಂತನು ಕೇವಲ ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನೆ ಹೊರತು, ಕೇವಲ ಸೌಂದರ್ಯ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯಲು ಅಲ್ಲ. ಅಥವಾ, ಇದು ಮಾಯಾಸೀತೆಯೆಂದು ಅರಿತಿರುವ ಹನುಮಂತನು , ಕೇವಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸನ್ನಿಧಾನವಿದ್ದ ಚೇತನ ಪ್ರತಿಮೆಯೇ ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಹಿಮೆ ಎಷ್ಟಿರಬೇಡ ಎಂದೂ ಸಹ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು.

ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗೆಲಿದು = ಇಂದ್ರಜಿತ್ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಣಿದವನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂದು, ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉರುಹಿ ಲಂಕೆಯ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ವಾಯುದೇವನೆ ಆದ ಹನುಮಂತ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿಗೆ ಸುಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವ ಪದ "ಉರುಹಿ".

"ಭರದಿ-ಎಂಬ ಪದ ರಣ(ಯುದ್ಧ)ಮಾಡಿ ಎಂಬುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಭರದಿ ಬಂದ ಹನುಮಂತನು ಎಂದು ಅನ್ವಯಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಭರದಿ ಅಂದರೆ, ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನದ ಕೌತುಕದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಭರದಿ ಬಂದ ಹನುಮಂತನು" ಎನ್ನಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಸುಂದರಕಾಂಡದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಷ್ಟು ನೀಟಾಗಿ ಕೇವಲ ಎರಡೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವದು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹನುಮಂತನ ಮಹಿಮೆ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ--

ಹರಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನಿತ್ತು ಹರಿಗಳ ಕೂಡಿ
ಶರಧಿಯನು ಕಟ್ಟಿ ಬಲು ರಕ್ಕಸರನು
ಒರೆಸಿ ರಣದಲಿ ದಶಶಿರನ ಹುಡಿಗಟ್ಟಿ ತಾ
ಮೆರೆದ ಹನುಮಂತ ಬಲವಂತ ಧೀರ || ೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಹರಿಗಳ ಕೂಡಿ = ಕಪಿಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಒರೆಸಿ(ಕೊಂದು), ದಶಶಿರನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಪುಡಿಗೈದು ರಾಮನ ಸೇವೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತ ಹನುಮಂತನು ಬಲವಂತನಾಗಿ ಧೀರನಾಗಿ ಮೆರೆದನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನಿತ್ತು , ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಸೀತಾದೇವಿ ನೆನಪಿನ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ, ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ನೀಡಿರುವಳು. ಇಲ್ಲಿನ್ ಹರಿ ಶಬ್ದ, ಹರತಿ ಸಂಹರತಿ, ಏನನ್ನು ಅಂದರೆ, ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಸರ್ವಶಕ್ತ ಹರಿ, ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಕಲ ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕು ತಾನೆ!.

ಹೀಗೆ ಆತನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಹೊಂದಿರುವನು ಎಂಬಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿ ಶಬ್ದ, ಹೀಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಆತನಿಗೆ ಸ್ಮರಣೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಹರಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಇಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಗಳ ಕೂಡಿ = ಕಪಿಗಳ ಕೂಡಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಸೈನ್ಯವು ಹರಿಗಳ ಸಮೂಹ, ಅನೇಕ ತೆರನಾದ ಕಪಿಗಳ ಗುಂಪು ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿದ್ದಿತ್ತು. ಅವರೆಲ್ಲ ವೇಗವಾಗಿ, ಬಹುವಾಗಿ, ರಾಮನ ಸೀತಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ, ಶರಧಿ ಕಟ್ಟುವದರಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಹರಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬಲು ರಕ್ಕಸರನು ಒರೆಸಿ , ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತಿನಂತೆ, " ಸಮಸ್ತಶಸ್ತ್ರಲಪ್ರಹಾರ ಚೂರ್ಣಿತಾನ್.... ಮಮರ್ದ ಸಪ್ತಪರ್ವತ.....ಮ.ಭಾ.ತಾ.ನಿ ೭-೨೧. ಎನ್ನುವದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾವಣನನ್ನು ಹನುಮಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿವರ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವದು, ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರು ಇದನ್ನೇ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದುಷ್ಟಾಧಿಪೋರಂ.....ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ಅಧೈರ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಕಪೀವೀರರಿಗೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಅವರನ್ನು ರಾಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಬಲವಂತ ಮತ್ತು ಧೀರತನವನ್ನು ತೋರಿದನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉರಗಬಂಧಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಕಪಿವರರು ಮೈಮರೆಯೆ
ತರಣಿಕುಲತಿಲಕನಾಜ್ಞೆಯನೆ ತಾಳಿ
ಗಿರಿಸಹಿತ ಸಂಜೀವನ ಕಿತ್ತು ತಂದಿತ್ತು
ಸುರನರರೊಳಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ ಹನುಮಂತಗೆ || ೧೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಉರಗಬಂಧಕೆ ಸಿಲುಕಿ = ನಾಗಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ, ಕಪಿವರರು ಮೈಮರೆಯೆ = ಸಕಲ ಕಪಿಗಳು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಲು, ತರಣಿಕುಲತಿಲಕ =ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಗಿದ್ದ ತಿಲಕಪ್ರಾಯನಾದ(ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ) ಜಾಂಬವಂತನ ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ಆಜ್ಞೆಯನು ಧರಿಸಿ, ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯವಂಶದ ತಿಲಕನಾದ ರಾಮನ ಆಜ್ಞೆ ಧರಿಸಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಗಿರಿಸಹಿತ ಸಂಜೀವನ = ಗಂಧಮಾದನಗಿರಿಯನ್ನು ಸಂಜೀವನ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ತಂದ. ಇಂತಹ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಾದವರುಂಟೆ! ಇಲ್ಲ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಹೇಳುವಂತೆ, ಉರಗಬಂಧಕೆ ಕಪಿವರರು ಮೈಮರೆಯೆ.....ಇಂದ್ರಜಿತ್ ಮೊದಲು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಮೇತ ಕಪಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಮಾವತಾರಕ್ಕೆ ಸೇವೆಯ ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂದು ಗರುಡನಿಗೆ ಹರಿಯಾಜ್ಞೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಗರುಡನ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಗಾಳಿಯಿಂದ ನಾಗಪಾಶದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಜೀವನ ಪರ್ವತ ತರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಇಂದ್ರಜಿತ್ ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿರಲು, ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಜೀವಿನೀ, ಸಂಧಾನಕರಣೀ, ಸವರ್ಣಕರಣೀ ಮತ್ತು ವಿಶಲ್ಯಕರಣೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಔಷಧೀ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಪರ್ವತ ಸಮೇತವಾಗಿ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕಿತ್ತು ತಂದು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ವಿವರ ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತವನ್ನು ತರಲು ಜಾಂಬವಂತನೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲ.ಆದರೆ ರಾವಣನ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಚೇತರಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹನುಮಂತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗಂಧಮಾದನ ತಂದ. ಆಗ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನೆ ಆದೇಶಿಸಿದ.....ಸ ರಾಘವೋ ದಿದೇಶ ಚ ಪ್ರಾಣವರಾತ್ಮಜಂ ಪುನಃ..(೮-೨೦೦)

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರೋಧೀಕರಿಸಿ ರಾಜರು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದರ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೆ ನೋಡಿರಿ ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದ್ದಿರಬೇಕು.

ವಿಜಯ ರಘುಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಧರಣಿಸುತೆಯಳಿಗೀಯೆ
ಭಜಿಸಿ ಮೌಕ್ತಿಕದ ಹಾರವನು ಪಡೆದ
ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ ಹನುಮಂತ
ನಿಜ ಭಕ್ತಿಯನೆ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದ.....|| ೧೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ವಿಜಯ ರಘುಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ = ಯುದ್ಧಾನಂತರ ವಿಜಯಿಯಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಬಳಿಕ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು, ಧರಣಿಸುತೆಯಳಿಗೆ +ಈಯೆ = ಸೀತೆಗೆ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಭಕ್ತಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ = ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆ ಎನಲು, ಹನುಮಂತ ನಿರ್ವ್ಯಾಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಪಡೆದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಸೀತೆಗೆ ಮುತ್ತಿನಹಾರ ಕೊಟ್ಟು, "ನೀನು ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ತುಷ್ಟಳಾಗಿರುವೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೀಡು"--- ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಆಗ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅದನ್ನು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ನೀಡುವಳು. ಇದನ್ನೇ ರಾಜರು ವಿಜಯರಘುಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ.....ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಮನು ಅಜಪದವಿ(ಬ್ರಹ್ಮಪಟ್ಟ) ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಕೂಡ, "ಪ್ರವರ್ಧತಾಂ ಭಕ್ತಿರಲಂ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ...ಎಂಬಂತೆ ನಿಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವರರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇಡಿ ಪಡೆದ ಮಹಾನುಭಾವ ಹನುಮಂತ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಜಭಕ್ತಿ = ಋಜುಗಣಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರತಕ್ಕಂತಹ ಭಕ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹನುಮಂತನು ಜಿತಕಾಮ, ಸರ್ವಜ್ಞ, ಅಶೇಷಸಂಪದ್ವಿಶಿಷ್ಟ, ಸದ್ಗುಣಖಣಿ, ಪೂರ್ಣತೃಪ್ತ, ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತ, ಧೃಢ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನ ಮತ್ತು ಚಿರಂಜೀವಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಹಿಮೆ ಮಿಕ್ಕುವ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅದಾರ ಕುರುಹಾಗಿ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೊಂದು ಹನುಮಂತದೇವನ ದೇವಾಲಯವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ " ಬುದ್ಧಿಬಲಂ ಯಶೋಧೈರ್ಯಂ ನಿರ್ಭಯತ್ವಂ ಅರೋಗತಾ | ಅಜಾಡ್ಯಂ ವಾಕ್ಪಟುತ್ವಂಚ ಹನೂಮತ್ಸ್ಮರಣಾದ್ಭವೇತ್ || ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇದೆ.

ಭೀಮಾವತಾರ :

ಆ ಮಾರುತನೆ ಭೀಮನೆನಿಸಿ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ
ಸೋಮಕುಲದಲಿ ಜನಿಸಿ ಪಾರ್ಥರೋಡನೆ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮ ರಕ್ತಸರ ಮುರಿದೊಟ್ಟಿದ
ಆ ಮಹಿಮ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು.....|| ೧೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಆ ಮಾರುತನೆ = ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹನುಮಂತನೆ(ಅಥವಾ ವಾಯುದೇವನೆ), ಭೀಮನೆನಿಸಿ = ಭೀಮನಾಮಧೇಯನಾಗಿ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ = ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ, ಸೋಮಕುಲದಲಿ ಜನಿಸಿ ಪಾರ್ಥರೋಡನೆ = ಚಂದ್ರಕುಲಭೂಷಣನಾಗಿ ಅರ್ಜುನರೋಡನೆ ಜನ್ಮಿಸಿದ. ಭೀಮವಿಕ್ರಮ = ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಆ ಭೀಮ , ರಕ್ಕಸರ ಮುರಿದೊಟ್ಟಿದ = ಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಗೈದ. ಇಂಥಹ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಾಯುದೇವನೆ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವಾಯುದೇವನೇ ಭೀಮನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು..."ಬಳಿತ್ಥಾ ತದ್ವಪುಷೇ ಧಾಯಿ....ಎಂದು ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತೋಕ್ತಿಯಂತೆ, ಬಲಾದಿಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೇ ವಾಯುದೇವನ ಅವತಾರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ.

ಕುಂತಿ ಸುತತ್ವೇನ ವಾಯುದೇವನ ಸಂಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಪಾಂಡುರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಜನಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸೋಮಕುಲದಲಿ ಜನಿಸಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾರ್ಥರೋಡನೆ ಜನಿಸಿ ಎಂತಲೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು "ಜನಿಸಿ ರಕ್ಕಸರ ಮುರಿದೊಟ್ಟಿದ ಎಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರವು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗುವದು.

ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ವಾಯುದೇವನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯರೂಪದಿಂದ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದ...ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅವರೊಳಗಿದ್ದು ಜನಿಸಿದ ಎನ್ನಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಪಾಂಡವರೆಲ್ಲರೂ "ಪಾರ್ಥ"ರೆ, ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಕ್ಕಳು.

ಅಸುರರ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ನಂತರ ಅರ್ಜುನನ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾಗಿದ್ದರಿಂದ " ಜನಿಸಿ ಪಾರ್ಥರೋಡನೆ..." ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭೀಮವಿಕ್ರಮ = ಭೀಮನೆಗೆ ವಿಶೇಷಣ, ಭಯಂಕರ ಪರಾಕ್ರಮ. ಅವನ ಸಮಾನರಾದ ಭೀಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರು ಇರಲಿಲ್ಲ, ಜರಾಸಂಧ, ಕೀಚಕ, ಬಕ, ಕಿರ್ಮೀರ, ಕ್ರೋಧವಶರು, ಮಣಿಮಂತ, ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು-ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡ ಭೀಮ(ಭಯಂಕರ) ರಕ್ಕಸರೆ. ಅವರನ್ನು ಸವರಿದ ವಾಯುಭೀಮ ನಿಜವಾದ ಭೀಮ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ.

ಮುರಿದೊಟ್ಟಿದ = ಮುರಿದ-ತುಂಡರಿಸಿದ, ಕತ್ತರಿಸಿದ, ಒಟ್ಟಿದ = ರಾಶಿಗೈದ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ. ಅಲ್ಲದೆ, ಜರಾಸಂಧ, ಕೀಚಕ, ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳ, ಸಂಧಿ, ಅವಯವಗಳು, ಸೊಂಟ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ "ಮುರಿದೊಟ್ಟಿದ" ಎಂಬ ಪದದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಪದ

ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು, ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿದರೆ ಅದು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಇಡೀ ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಇಂಥಹ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ, ಋಜುಗಣಾಧಿಪನಾದ ವಾಯುದೇವ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನೆಂದು ನೆನೆದಾಗ ನಮ್ಮ ಸಂಶಯ, ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಕಳೆದು ಶ್ರೀಹರಿ-ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಕರದಿಂದ ಶಿಶುಭಾವನಾದ ಭೀಮನ ಬಿಡಲು

ಗಿರಿಯೊಡೆದು ಶತಶೃಂಗವೆನಿಸಿತು

ಹರಿಗಳ ಹರಿಗಳಿಂ ಕರಿಗಳ ಕರಿಗಳಿಂ

ಅರೆವ ವೀರನಿಗೆ ಸುರನರರು ಸರಿಯೇ|| ೧೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಕರದಿಂದ ಶಿಶುಭಾವನಾದ ಭೀಮನ ಬಿಡಲು = ಕುಂತಿಯ ಕರದಿಂದ ಶಿಶುವಾದ ಭೀಮನು ಜಾರಿ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಲಾಗಿ, ಗಿರಿಯೊಡೆದು ಶತಶೃಂಗವೆಂದೆನಿಸಿತು = ಆ ಗಿರಿಯು ಭೀಮನ ದೇಹ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ನೂರುಶಿಖರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡದ್ದೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಶತಶೃಂಗ"ಎಂದೆನಿಸಿತು.

ಹರಿಗಳ ಹರಿಗಳಿಂ= ಭೀಮ ಸಿಂಹಗಳ ಜೊತೆ ಸಿಂಹಗಳನ್ನೆ ಭೂ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ, ಕರಿಗಳ ಕರಿಗಳಿಂ = ಆನೆಗಳ ಜೊತೆಯೂ ಹೀಗೆನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅರೆವ ವೀರನಿಗೆ ಸುರನರರು ಸರಿಯೇ = ಆ ಸಿಂಹ, ಆನೆಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟ(=ಅರೆವ) ಮಾಡಿಸುವ ಭೀಮನಿಗೆ ಸುರ ನರರು ಸಮರೇ?...ಇಲ್ಲ ಅಂತ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಮೊದಲೆರೆಡು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಶಿಶುತನ(ಹುಟ್ಟಿದಾಕ್ಷಣ) ನಡೆದ ಘಟನೆ.

ಭೀಮ ಅವತರಿಸುತ್ತಲೇ ಅಶರೀರವಾಣಿಯಾಗಿತ್ತು...ತಮಪ್ರತಿಬಲಂ ಜಾತಂ ವಾಗುವಾಚಾಶರೀರಿಣೀ|| ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬಲಿನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಜಾತೋ ಯಮಿತಿ ಭಾರತ || ಭಾರತ(ಆದಿ. ೧೨೨/೧೪.೧೫)

ಈ ಘಟನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೀಗಿದೆ ...ಕುಂತಿ ಮಂಗಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಹತ್ತನೇದಿನ, ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಅವಳು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹೋದಾಗ, ಪಾಂಡುರಾಜ ಹುಲಿಯೊಂದನ್ನು ಕೊಂದ, ಅದರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಹುಲಿಯು ಘರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಧ್ವನಿಗೆ ಕುಂತಿಯು ಹೆದರಿದಾಗ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಶುವಾದ ಭೀಮನು ಜಾರಿ ಶತಶೃಂಗದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಬಿದ್ದ ಭೀಮನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ನೂರು ಶೃಂಗಗಳಾದ ಹಾಗೆ ಹೋಳಾಗಿ ಸೀಳಿತು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದಲೇ ಕುಂತಿಗೆ ತನ್ನ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಸಂಶಯವಿರಲಾರದು ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವವಿಜಯವು ".....ಭಿಭೇದ ಭೂಭೃದ್ವಪುರಂಗಸಂಗಾಚ್ಚಿತ್ರಂ ಸ ಪನ್ನೋ ಜನನೀಕರಾಗ್ರಾತ್ || ಮ.ವಿ. ೧/೨೯ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ಭೀಮನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಭೀಮನ ಧೈರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯ ಚಿತ್ರಣವು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಲ್ಲದು. ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವವಿಜಯವು....ಕೈಶೋರಲೀಲಾಂ ಹತಸಿಂಹಸಂಘಾಂ ವೃತ್ತಾಂ ವನೇಪ್ರಾಕ್ ಸ್ಮರತೀ ಸ್ಮ ಸೂತ್ಯಃ.....ಮ.ವಿ.೧/೩೦

ಕುರುಪ ಗರಳವನಿಕ್ಕೆ ನೆರೆ ಉಂಡು ತೇಗಿ
ಹಸಿದುರಗಗಳ ಮ್ಯಾಲೆ ಬಿಡಲದನೊರಸಿದ
ಅರಗಿನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯನಿಕ್ಕಲು ವೀರ
ಧರಿಸಿ ಜಾಹ್ನವಿಗೊಯ್ದ ತನ್ನನುಜರ|| ೧೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಕುರುಪ ಗರಳವನಿಕ್ಕೆ = ದುರ್ಯೋಧನ ವಿಷ(ಗರಳ) ಹಾಕಿದಾಗ, ನೆರೆ ಉಂಡು ತೇಗಿ = ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಂದು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ. ಹಸಿದುರಗಗಳ ಮ್ಯಾಲೆ ಬಿಡಲು = ಆಹಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದಂತಹ ಹಾವುಗಳ ಭೀಮನ ಮೇಲೆ ಬಿಡಲು. ಅದನೊರಸಿದ = ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಕ್ಕಿಹಾಕಿದನು. ಅರಗಿನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯನಿಕ್ಕಲು = ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಡಲು , ವೀರ = ಭೀಮ, ಧರಿಸಿ ಜಾಹ್ನವಿಗೊಯ್ದ ತನ್ನನುಜರ = ತನ್ನ ಸಹೋದರರನ್ನು ಕುಂತೀಸಹಿತ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಗಂಗಾತೀರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ದುರ್ಯೋಧನನು ಕಾಲಕೂಟವಿಷವನ್ನು ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಆ ಕಾಲಕೂಟವಿಷವು ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಕಲಿಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ರುದ್ರನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಅದನ್ನೇ ಶಕುನಿಯು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಅಂತಹ ಸಕಲ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಭೀಮಸೇನನು ಹರಿಅನುಗ್ರಹದ ಬಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ. ಇದನ್ನೇ "ನೆರೆ ಉಂಡು ತೇಗಿ" ಎಂದು ರಾಜರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ತಂತ್ರ ಫಲಕೊಡಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ದುರ್ಯೋಧನನು ಹಲವು ಕೆಟ್ಟ ಹಾವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಎಂಟು ಹಾವುಗಳನ್ನು ಭೀಮಸೇನ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ವಿಶಾಲ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಯಬಿಡುವರು..." ಮ್ಯಾಲೆ ಬಿಡಲು ಎಂದಿದೆ.

ಕೆಟ್ಟ ಹಾವುಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿ ಹಾಕಿದ, ಎಂಟುಹಾವುಗಳನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಎಸೆದ...ಅದನೊರೆಸಿದ.

ಮುಂದೆ ವಾರಣಾವತದಲ್ಲಿ ಅರಗಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಪುರೋಚನನ ಮೂಲಕ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿದ. ಆದರೆ ಭೀಮಸೇನನೇ ಅರಗಿನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟು ತನ್ನ ಸೋದರರನ್ನು ಕುಂತಿ ಸಹಿತ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಗಂಗಾತೀರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದ.

ಇಲ್ಲಿ ವೀರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭೀಮನ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ತಾಯಿ ಕುಂತಿಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ನಕುಲ-ಸಹದೇವರನ್ನು ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ-ಅರ್ಜುನರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಭಯಂಕರವಾದ ವೇಗದಿಂದ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದನು....ಇದನ್ನೇ "ವೀರ ಧರಿಸಿ ಜಾಹ್ನವಿಗೊಯ್ದು ತನ್ನನುಜರ..." ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಕ ಹಿಡಿಂಬಕರೆಂಬ ರಕ್ಕಸರ

ನಿಲ್ಲದೊರೆಸಿದ ಲೋಕಕಂಟಕರನು

ಬಲ್ಲಿದಸುರರ ಗೆಲಿದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೈಪಿಡಿದು

ಎಲ್ಲ ಸುಜನರಿಗೆ ಹರುಷವ ತೋರಿದ ----- || ೧೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಅಲ್ಲಿದ್ದ = ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ/ಏಕಚಕ್ರಾನಗರದಲ್ಲಿ, ಬಕ ಹಿಡಿಂಬಕ ರಕ್ಕಸರ = ಬಕಾಸುರ, ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನನ್ನು, ನಿಲ್ಲದೊರೆಸಿದ = ತಕ್ಷಣ ಕೊಂದ, ಲೋಕಕಂಟಕರನು = ಸಮಾಜಘಾತುಕರಾದ ಅಸುರರನ್ನು, ಬಲ್ಲಿದಸುರರ ಗೆಲಿದು = ಶಿಶುಪಾಲ, ಜರಾಸಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೈಪಿಡಿದು = ನೀತಪತ್ನಿಯಾದ ಭಾರತಿಯ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಸುಜನರಿಗೆ ಹರುಷವ ತೋರಿದ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಖುಷಿಯನ್ನು ಪಡೆಸಿದ., ಹರ್ಷದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿಡಿಂಬ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಕ ಎಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಇದರ ಅರ್ಥ ಸ್ವರಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಕಾಸುರನು, ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನಿಗಿಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಕನ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿಡಿಂಬ ಎನ್ನುವಾಗ, ಅರಗಿನ ಮನೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಇನ್ನು ವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಿನ ಘಟನೆ ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ಹಾಗೂ ಹಿಡಿಂಬೆ ವಿವಾಹ.

ಲೋಕಕಂಟಕರನು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ, ಭೀಮನು ಅವರನ್ನು ಕೊಂದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಲೋಕಕಂಟಕರು ಎಂದೆ ವಿನಹ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಲ.

ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದ ಶಲ್ಯ, ಕರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಪ್ರಸಂಗವು ಇಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದಸುರರ ಗೆಲಿದು ಎನ್ನುವದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯ, ಏಕೆಂದರೆ ಶಲ್ಯಾದಿಗಳೂ ಸಹ ಅಸುರಾವೇಶಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಲ್ಲಿದಸುರರ ಗೆಲಿದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭೀಮ-ದ್ರೌಪದಿಯರ ವಿವಾಹದಿಂದ, ಯಾದವರಿಗೆ, ವಿದುರ, ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣಾದಿಗಳಿಗೆ, ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಹರುಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಎನ್ನುವಾಗ "ಎಲ್ಲ ಸುಜನರಿಗೆ ಹರುಷವ ಬೀರಿದ/ತೋರಿದ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜಕುಲವಜ್ರನೆನಿಸಿದ ಮಾಗಧನ ಸೀಳಿ
ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನು ಮಾಡಿಸಿದನು
ಆಜಿಯೊಳು ಕೌರವರ ಬಲವ ಸವರುವೆನೆಂದು
ಮೂಜಗವರಿಯೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ.....|| ೧೬ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ರಾಜಕುಲವಜ್ರನೆನಿಸಿದ ಮಾಗಧನ = ಅರಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲೆ ವಜ್ರದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು, ಸೀಳಿ =ಎರಡು ಹೋಳಾಗಿಸಿ, ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನು ಮಾಡಿಸಿದನು = ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗವನು ಮಾಡಿಸಿದ. ಆಜಿಯೊಳು = ಮುಂದೆ ಬರುವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಕೌರವರ ಬಲವ ಸವರುವೆನೆಂದು = ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು, ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ = ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವೇದವ್ಯಾಸರ ಆದೇಶದಂತೆ ಭೀಮಸೇನನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೀಚಕ, ಕರ್ಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕಪ್ಪಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಮೂಲಕ ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ನಡೆಯಲು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣನೆನಿಸಿದನು." ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನು ಮಾಡಿಸಿದನು"....ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ

ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಮೊಣಕಾಲಿಟ್ಟು ಸೊಂಟವನ್ನು ಮುರಿದನು. ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಹೇಗೆ ಅವನ ದೇಹ ಎರಡು ಹೋಳಾಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸೀಳಿದನು, ಇದನ್ನೇ "ಮಾಗಧನ ಸೀಳಿ..ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

" ಹಂತಾ ಸ್ಮಿ ವೋ ನಿಖಿಲಾನ್ ಸಂಗರೇ ಹಮ್...ಮ.ಭಾ.ತಾ.ನಿ. ೨೧/೩೯೯.....ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಿರುವ ಮಹಾಭಾರತಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ(೯೯ ಕೌರವರನ್ನು) ಕೊಂದು ಹಾಕುವೆನು"...ಇದೇ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾನನವ ಪೊಕ್ಕು ಕಿಮ್ಮೀರಾದಿಗಳ ಮುರಿದು
ದಾನವರ ಸವರಬೇಕೆಂದು ಬ್ಯಾಗ
ಮಾನನಿಧಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನದಿಂಗಿತವನರಿತು
ಮಾನಿನಿಗೆ ಸೌಗಂಧಿಕವನೆ ತಂದ -----|| ೧೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಕಾನನವ ಪೊಕ್ಕು = ಕಾನನ=ಅರಣ್ಯ, ಪೊಕ್ಕು = ಸೇರಿ, ವನವಾಸದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಕಿಮ್ಮೀರಾದಿಗಳ ಮುರಿದು = ಕಿಮ್ಮೀರ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು, ದಾನವರ ಸವರಬೇಕೆಂದು ಬ್ಯಾಗ = ಸೌಗಂಧಿಕಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ

ದಾನವರ(ಕ್ರೋಧವಶರು) ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸಿರುವ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನದ ಇಂಗಿತ(ಗೂಢ ಬಯಕೆ)ವನರಿತು ಬೇಗನೆ, ಸೌಗಂಧಿಕಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಪಗಡೆಯಾಟದಲ್ಲಿನ ಸೋಲು ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕಾಡು ಪಾಲು ಮಾಡಿತು. ಕಾಡು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮ್ಯಕ ಎಂಬ ವನವನ್ನು ಸೇರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಕಾಸುರನ ತಮ್ಮನಾದ ಕಿರ್ಮೀರ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದನು. ಅವನನ್ನು ಭೀಮನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು "ಕಿರ್ಮೀರಾದಿಗಳ" ಎಂದು ಕಿರ್ಮೀರ + ಆದಿಗಳ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಗಳ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಈ ಮೊದಲು ಜಟಾಸುರ ಸಂಹಾರ, ಕೋಟಿಕಾಶ್ಯನ ನಿಗ್ರಹ ಎರಡೂ ಘಟನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಾಂಡವರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪವು ದ್ರೌಪದಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹದೆ ಹೂ ಎನಗೆ ತಂದುಕೊಡು ಎಂದು ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಉತ್ತಮ ಬಲಕ್ಕೆ ಆಸರೆಯೆನಿಸಿರುವ ಭೀಮಸೇನನು ಕೇವಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಹೂ ತರಲು ತೆರಳಿದವನಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ತೆರಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅಸುರ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯದ ಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ,

ಈ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ದ್ರೌಪದಿಯು ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಚಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ "ಮಾನನಿಧಿ....ಮಾನಿನಿಗೆ....ಎಂಬ ಗೌರವಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಇದನ್ನೇ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಸುಂದರವಾಗಿ...."ಉವಾಚ ಭೀಮಸೇನಸ್ಯ ಯಶೋಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಯೇ...ಮ.ಭಾ.ತಾ.ನಿ. ೨೨-೩೧೦... ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನದಿಂಗಿತವನರಿತು ಎಂದು ಭೀಮನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

ದುರುಳಕೀಚಕನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಚೆಲುವಿಕೆಗೆ

ಮರುಳಾಗಿ ಕರೆಕರೆಯ ಮಾಡಲವನ

ಗರಡಿಯಮನೆಯೊಳು ಬರಸಿ ಸವರಿ ಅವನನ್ವಯವ

ಕುರುಪನಟ್ಟಿದ ಮಲ್ಲ ಕುಲವ ಸದೆದ.....|| ೧೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ದುರುಳ ಕೀಚಕನು = ಕೆಟ್ಟ ಕೀಚಕನು, ದ್ರೌಪದಿಯ ಚೆಲುವಿಕೆಗೆ = ದ್ರೌಪದಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ, ಮರುಳಾಗಿ = ವಶನಾಗಿ, ಕರೆಕರೆಯ ಮಾಡಲು = ಕಿರಿಕಿರಿ, ತಲೆಹರಟೆ, ಕಿರುಕುಳವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಅವನ ಗರಡಿಮನೆಯೊಳು ಬರಸಿ = ಆಗ ಅವನನ್ನು ನೆಪದಿಂದ ಗರಡಿಮನೆ(ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆ)ಗೆ ಕರೆದು, ಅವನನ್ವಯವ = ಅವನ

ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಉಪಕೀಚರನ್ನೂ ಸವರಿ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಭೀಮನು ಅವರನ್ನು ಯಮಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದ. ಮಲ್ಲ ಕುಲವ ಸದೆದ = ಜೀಮೂತ ಮಲ್ಲಕುಲವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜೀಮೂತನ ವಧೆ ಕೀಚಕನ ವಧೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳುವ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಕೀಚಕನ ವಧೆ ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜೀಮೂತ ಆಗಿನ ಮಲ್ಲರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಖಳ, ಹೀಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸದೆದ ಎಂಬುದು ಮಲ್ಲ ಕುಲವನ್ನೇ ಸದೆದ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿರಾಟರಾಜನ ರಾಣಿ ಸುಧೇಷ್ಠಿಗೆ ಪರಿಚಾರಕಿಯಾಗಿ ದ್ರೌಪದಿ ಇರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೇನು ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಮುಗಿಯಲು ಕೆಲವೇ ದಿವಸಗಳಿರುವಾಗ, ಕೀಚಕ ತನ್ನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕರೆಕರೆ(ಕಿರುಕುಳ) ಮಾಡಲು, ಭೀಮಸೇನನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ದ್ರೌಪದಿಯು ಕೀಚಕನನ್ನು "ಶೂನ್ಯಗೃಹ/ನರ್ತನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ" ರಾತ್ರಿ ಬಂದು ಕಾಣು ಎಂದು ಹೇಳುವಳು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಶಾಲೆ ಎಂದೇ ಇದೆ. ಆ ನರ್ತನಶಾಲೆ ಮುಂದೆ ಭೀಮ-ಕೀಚಕರ ನಡುವೆ ಘೋರ ಯುದ್ಧದ ರಂಗವಾಗುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ "ಗರಡಿಮನೆ" ಎಂದು ರಾಜರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೀಚಕನನ್ನು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಾಗಿ ಸವರಿ, ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಉಪಕೀಚಕರನ್ನೂ ಸಹ ಯಮಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದ, ಅಂಧಃತಮಸ್ಸಿಗೇನೆ ಬೇಗನೆ ಅಟ್ಟಿದ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

ವೈರಿ ದುಶ್ಯಾಸನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎದೆಗೆಡಹಿ

ವೀರ ನರಹರಿಯ ಲೀಲೆಯ ತೋರಿದ

ಕೌರವರ ಬಲ ಸವರಿ ವೈರಿಗಳ ನೆಗ್ಗೊತ್ತಿ

ಓರಂತೆ ಕೌರವರ ಮುರಿದು ಮೆರೆದ|| ೧೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ವೈರಿ ದುಶ್ಯಾಸನ್ನ = ಖಳನಾದ ದುಶ್ಯಾಸನನ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎದೆಗೆಡಹಿ = ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಡಹಿ-ಹೊಡೆದು, ವೀರ ನರಹರಿಯ ಲೀಲೆಯ ತೋರಿದ = ನರಸಿಂಹಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಉದರ ಬಗೆದಂತೆ ಭೀಮನು ನಡೆದುಕೊಂಡ, ಕೌರವರ ಬಲ ಸವರಿ = ಕೌರವರ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ, ವೈರಿಗಳ ನೆಗ್ಗೊತ್ತಿ = ಕೌರವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಹಾಕುತ್ತ, ಓರಂತೆ ಕೌರವರ ಮುರಿದು ಮೆರೆದ = ಒಂದೇ ಸವನೆ, ಏಕಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದನು ಭೀಮಸೇನ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯವಿದೆ, ಮೊದಲನೆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದುಶ್ಯಾಸನನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮುಖ್ಯವಾದ ದುಶ್ಯಾಸನ ಹನನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾವು ಅನ್ವಯಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಹೀಗೆ " ವೈರಿ=ಮುಖ್ಯವೈರಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ = ಅವನ ಬೆನ್ನುಹುರಿಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಮೇಲೆ, ಕೆಡಹಿದ = ಹೊಡೆದ.ಆಗ ಸರಿಹೊಂದುವ ವಿಚಾರ, ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಂತೆ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಡಹಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದ.

ಭೀಮಸೇನನನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಶೀರ್ಷಾಸನ ಹಾಕಿದಂತೆ ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ, ತೊಡೆಗಳು ನಾಭಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುವಂತೆ ತೊಡೆಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿಸಿದ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಭೀಮಸೇನ ದುರ್ಯೋಧನನ ಬೆನ್ನುಹುರಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಅವನ ಎರಡೂ ತೊಡೆಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ.

ಇದರಿಂದ ನಾಭಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯಬಾರದೆಂಬ ಗದಾಯುದ್ಧದ ನಿಯಮವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಮಧ್ವರುತತೋ ಭೀಮಂ ವಂಚಯಿತುಂ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಃ ಶಿರಃ ಕ್ಷಿತೌನ್ಯಧಾದುಚ್ಛ್ರಿತಸಕ್ಲಿಕಸ್ತದಾ ಕೃಷ್ಣಾಭ್ಯನುಜ್ಞಯಾ | ಪೃಷ್ಠಮೂಲೇ ಹನದ್ ಭೀಮೋ ಭಿನ್ನಸಕ್ಲಿಶ್ಚ ಸೋ ಪತತ್ | ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪಾಲನಾರ್ಥಾಯ ನಾಭೇರ್ನೋಪಯಧಸ್ತದಾ || ಮ.ಭಾ.ತಾ.ನಿ ೨೮/೭೫-೭೭.

ಮತ್ತು ದುಶ್ಯಾಸನನನ್ನು ಎದೆಗೆಡಹಿದ. ಹೇಗೆ ಅಂದರೆ, ದುಶ್ಯಾಸನನನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಸಿ ಗದಾಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಅವನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿದನು. ಅವನ ಗಂಟಲನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಉಗ್ರನಾಗಿ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಆಕಾಶದಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಅವನ ಎದೆಗೆ ತಿವಿದನು. ಹೀಗೆ ಅವನ ಎದೆಯನ್ನೇ ರಕ್ತದ ಮಡುವನ್ನಾಗಿಸಿ ಬಾಯಾರಿದವನು ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯುವಹಾಗೆ ರಕ್ತಪಾನಮಾಡಿದವನಂತೆ ನಟಿಸಿದನು.

ಈ ರೀತಿ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಎದೆ ಕೆಡಹಿದ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ರಕ್ತಪಾನ ಮಾಡಿದ ನಟನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಕಲ ಕೌರವರ ಬಲವೇ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಕರ್ಣನೂ ಸಹ ನಡುಗಿದ.

ಕೌರವರ ಬಲ ಸವರಿ...ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೌಹಿಣಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೌರವ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ೬ ಅಕ್ಷೌಹಿಣಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಭೀಮಸೇನನೇ ಪ್ರಡಿಗೈದ ಅಲ್ಲದೆ ೯೮ ಕೌರವರನ್ನು ಕೊಂದ. ಇದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಗುರುಸುತನು ಸಂಗರದಿ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ ಬಿಡೆ
ಉರವಣಿಸಿ ಬರಲು ಶಸ್ತ್ರವ ಬಿಸುಟದೆ
ಹರಿಯ ಕೃಪೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಭೀಮ ಹುಂಕಾರದಲಿ
ಹರಿಯ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನು ನೆರೆ ಅಟ್ಟಿದ.....|| ೨೦||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಗುರುಸುತ = ದ್ರೋಣಪುತ್ರ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಸಂಗರದಿ = ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ ಬಿಡೆ = ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರವಾದ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ ಬಿಡಲು , ಉರವಣಿಸಿ ಬರಲು = ರಭಸದಿಂದ ಅದು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಶಸ್ತ್ರವ ಬಿಸುಟದೆ = ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯುಧವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕದೆ ಭೀಮನು, ಹರಿಯ ಕೃಪೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಭೀಮ = ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಭೀಮನು , ಹುಂಕಾರದಲಿ = ಗರ್ವದಿಂದಲೇ, ಹುಂಕಾರಗೈದು, ಹರಿಯ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನು ನೆರೆ ಅಟ್ಟಿದ = ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಷಣ ದೂರವಾಗಿಸಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಗುರುಸುತನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಈ ಮಹಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಾಯವಾದ ಅಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಗೌರವ ಸೂಚಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆದರೆ ಭೀಮಸೇನ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ...ಶಸ್ತ್ರವ ಬಿಸುಟದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭೀಮನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಹ ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆಗೆ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡಿರಿ ಎಂದೂ ಸಹ ಗರ್ಜಿಸುವನು. ಆಗ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವು ಭೀಮನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅರ್ಜುನ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದೂ ಸಹ ಎನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಕಲರಿಗೂ ಭೀಮಸೇನನ ಅವಧ್ಯತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅರ್ಜುನಸಹಿತನಾಗಿ ಭೀಮಸೇನನ ರಥವನ್ನು ಏರಿ ಭೀಮನ ಕೈಯಿಂದ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತಿಕೊಂಡರು.

ಆಗ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ ಶಮನ ಹೊಂದಿತು. ಭೀಮನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡನು ಅಂದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಮಿಸಿದನೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು.ಮನಸ್ಸೈವಾದರಂ ಚಕ್ರೇ ಭೀಮೋ ಸ್ತ್ರೇ ಚ ಹರೌ ತದಾ | ಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮಾನುಸಾರೇಣ ನ ನನಾಮ ಚ ಬಾಹ್ಯತಃ || ಮ.ಭಾ.ತಾ.ನಿ. ೨೬- ೩೧||

ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಹುಂಕಾರದಲಿ ನೆರೆ ಅಟ್ಟಿದ...ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರರ್ಥ, ಆತ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಭಯಪಡದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಅಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಧೈರ್ಯ ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೂ ಸಹ "ಹರಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ...." ಭೀಮಸೇನನೆಂದರೆ ಆತನ ಶರೀರ "ಆಖಣಾಶ್ಮ ಸಮ" ಹೀಗಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬಾಧೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಚಂಡವಿಕ್ರಮನು ಗದೆಗೊಂಡು ರಣದೊಳು ಭೂ-
ಮಂಡಲದೊಳುದ್ಭವಿಸಿದಖಿಲ ಖಳರ
ಹಿಂಡಿ ಬಿಸುಟಿದ ವೃಕೋದರನ ಪ್ರತಾಪವನು
ಕಂಡು ನಿಲ್ಲುವವರಾರು ತ್ರಿಭುವನದೊಳು|| ೨೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ : ಚಂಡವಿಕ್ರಮ = ಬಹಳ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಭೀಮಸೇನ , ಗದೆಗೊಂಡು = ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಣದೊಳು = ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಭೂಮಂಡಲದೊಳು = ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ, ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅಖಿಲ ಖಳರ = ಹುಟ್ಟಿದ ಸಕಲ ದುರ್ಜನರ, , ಹಿಂಡಿ ಬಿಸುಟಿದ = ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಸೆದಿದ್ದನು, ವೃಕೋದರ = ಭೀಮಸೇನನ ಪ್ರತಾಪವನು = ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು = ನೋಡಿ, ಅವನ ಎದುರ್ ನಿಲ್ಲುವದೈರ್ಯ ಈ ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಿರುವದು?.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಕಲ ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷಿಗಳು ಭೀಮಸೇನನ ಗದೆಯ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮೂಲವಾದರು.ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ " ಅಖಿಲ ಖಳರ ಹಿಂಡಿ ಬಿಸುಟಿದ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ ಹೇಳುವಂತೆ " ಸಖ್ಯಂ ನಾವೈಷ್ಣವಶ್ಚಕ್ರೇ ಪ್ರತೀಪಂ ವೈಷ್ಣವೇನ ಚ೧೮/೧೯. ಭೀಮಸೇನನು ಎಂದೂ ಕೂಡ ಅವೈಷ್ಣವರ, ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷಿಗಳ ಜೊತೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರ ವಿರೋಧಗೈಯ್ಯಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ,ರಾಜಸೂಯದ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ, ವನವಾಸ, ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ನಿಯಮವನ್ನೇ ಪಾಲಿಸಿದ ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಭೀಮಸೇನ ಅವನೇ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ.

ಭೀಮನ ಗದೆಯಬಗ್ಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏನು ಅಂದರೆ : ಮಯಾಸುರ(ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದ ಸಭಾಭವನ ನಿರ್ಮಾಪಕ) ಕೈಲಾಸದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯ ಮೈನಾಕದ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಬಿಂದುಸರೋವರದ ಹತ್ತಿರ ವೃಷಪರ್ವ ರಾಜನ ಸಭಾಭವನದ ಅವಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದ ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಭೀಮಸೇನನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು " ಆ ಗದೆ ವಾಯುದೇವರು ಧರಿಸಿದ್ದರು, ಆ ವಾಯುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಚಕುಂದನಿಗೆ ಅದು ಲಭ್ಯವಾಗಿತ್ತು" ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು.

ಇಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಗದೆಗೊಂಡು....ಖಳರ ಹಿಂಡಿ ಬಿಸುಟಿದ.

ಯಮನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ಬರಬಹುದು ಆದರೆ ಭೀಮಸೇನನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೋದವನು ಖಂಡಿತಾ ಮರಳಲಾರ ಎಂದು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಉದ್ಗಾರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ....

ಪ್ರೇತರಾಜಪುರ ಪ್ರಾಪ್ತ ನಿವರ್ತೇತಾಪಿ ಮಾನವಃ | ನ ಭೀಮಸೇನಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿವರ್ತೇತ ಕದಾಚನ ||
ಮ.ಭಾರತ, ದ್ರೋಣ. ೧೩೫-೧೬|

ಅದಕ್ಕೇನೆ ರಾಜರು "ನಿಲ್ಲವರಾರು ಈ ತ್ರಿಭುವನದೊಳಗೆ" ಎಂದು ದೃಢವಾದ ಉದ್ಗಾರವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ದಾನವರು ಕಲಿಯುಗದೊಳವತರಿಸಿ ವಿಬುಧರೊಳು

ವೇನನ ಮತವನರುಹಲದನರಿತು

ಜ್ಞಾನಿ ತಾ ಪವಮಾನ ಭೂತಳದೊಳವತರಿಸಿ

ಮಾನನಿಧಿ ಮಧ್ವಾಖ್ಯನೇಂದೆನಿಸಿದ.....|| ೨೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ " ದಾನವರು = ಮಣಿಮಂತ ಮೊದಲಾದ ಅಸುರರು, ಕಲಿಯುಗದೊಳವತರಿಸಿ = ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ವೇನನ ಮತವನು ಅರುಹಲು = ಹಿಂದೆ ವೇನರಾಜ ಸಾರಿದ "ಜೀವನೇ ಬ್ರಹ್ಮ" ಎಂಬ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲು, ಅದನು ಅರಿತು(ಅದನರಿತು) = ಇದನ್ನು ತಿಳಿದಂಥಾ, ಜ್ಞಾನಿ ತಾ ಪವಮಾನ = ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ವಾಯುದೇವ, ಭೂತಳದೊಳವತರಿಸಿ = ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದುಬಂದು, ಮಾನನಿಧಿ ಮಧ್ವಾಖ್ಯನೇಂದೆನಿಸಿದ = ಸಜ್ಜನರ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾನನಿಧಿಯಾದ "ಮಧ್ವ" ಎಂದೆನಿಸಿದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ : ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೂರನೇ ಅವತಾರವಾದ ಮಧ್ವನಾಮಕ ವಾಯುದೇವನ ಹಿರಿಮೆ ಸಾರುತ್ತಾರೆ.

ವೇನನ ಹಿನ್ನೆಲೆ : ಈತ ಧೃವಮಹಾರಾಜನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅಂಗರಾಜನ ಮಗ. ಮಹಾದುಷ್ಕ, ಖಳ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಡಂಗುರ ಹೊಯ್ಯಿಸಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಟ್ಟ ನೀಚ ಅಸುರ.(ಭಾಗವತ ೪ ಸ್ಕಂದ, ೧೩-೨೨)

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವೇನ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ನಗಾರಿ ಹೊಡೆದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಭೂಮಿ ತುಂಬ ಹರಡುತ್ತಾ, ಅಸುರರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಹಾಗೂ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಅವನ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುಂದೆ ಬರುವ ಪೃಥುರಾಜನು ಭೂಮಿಯ ಈ ಭಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದ.

ಭೀಮಸೇನನು ದ್ರೌಪದಿದೇವಿಗೆ ಪಂಚವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪ ತರಲು ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಬೇರನ ಕಮಲವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಕ್ರೋಧವಶರೆಂಬ ಅಸುರರು, ಮಣಿಮಂತನೆಂಬ ಅಸುರನ ಮುನ್ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿ ಪಂಚವರ್ಣ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತರುವನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು, ಭೀಮನ ದ್ರೋಹಗೈಯ್ಯಬೇಕೆಂದು....ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಹೀಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಲು ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲು, ಹರಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ವಾಯುದೇವ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ೪೩೦೦ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಾಗ "ಮಧ್ವರೂಪ"ದಿಂದ ಧರಣಿಳಿದು ಬಂದ.

ಹೀಗೆ ವಿಬುಧರೊಳು ಮಾನನಿಧಿ" ಎಂದೆನಿಸಿದ.

ಆನಂದತೀರ್ಥರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿಧಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಈ "ಮಾನನಿಧಿ" ಶಬ್ದ.

ಮಧು = ಆನಂದ, ವ = ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಆನಂದಪ್ರದ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅವರು "ಮಧ್ವ". ಮೋಕ್ಷ ಸ್ವರೂಪಸುಖದ ಆವಿರ್ಭಾವವೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಖ ಅವರವರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವದೆಂದೂ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮತ್ತೂ ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ " ಮಧ್ವಾಖ್ಯ"ನೆಂದೆನಿಸಿದ.

ಅರ್ಭಕತನವನ್ನೈದಿ ಬದರಿಯಲಿ ಮಧ್ವಮುನಿ

ನಿರ್ಭಯದಿ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರವ ಪಠಿಸಿದ

ಉರ್ಬಿಯೊಳಗಾಮ್ನಾಯತತ್ತ್ವದಾ ಮಾರ್ಗವನು

ಸರ್ವ ಸುಜನರಿಗರುಹಿದ ಮೋದದಿ.....|| ೨೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಅರ್ಭಕತನವನ್ನೈದಿ = ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಠದಂತೆ, ಅರ್ಭಕತನವನೀಗಿ = ಶಿಶುತನದ ನಂತರ, ಬದರಿಯಲಿ ಮಧ್ವಮುನಿ ನಿರ್ಭಯದಿ = ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸನ್ನಿಧಿಯಾದ ಬದರಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನಿರ್ಭಯದಿ-ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರವ ಪಠಿಸಿದ = ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ತಿಳಿದು , ಉರ್ಬಿಯೊಳು = ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ, ಆಮ್ನಾಯತತ್ತ್ವದ = ವೈದಿಕ ತತ್ತ್ವಗಳ ದಾರಿ ತೋರಿ, ಸರ್ವ = ಸರ್ವ, ಸಕಲ ಸುಜನರಿಗೆ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಪಿಪಾಸುಗಳಿಗೆ, ಅರುಹಿದ = ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸಿದ ಮೋದದಿ = ಸಂತೋಷದಿ, ಆನಂದದಿ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅರ್ಭಕತನ =ಶಿಶುವಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಹ ವಾಯುದೇವರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹ್ರಾಸವಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಭಕತನವನ್ನೈದಿ = ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯಾದವನು ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆನ್ನಬಹುದು.

ಮಧ್ವವಿಜಯ ಹೇಳುವಂತೆ, ಭಾಗವತದ ಐದನೇ ಸ್ಕಂಧದ ಗದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು ಆಗ ಅದು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೆ ಅರ್ಭಕರು.

ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಅವರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವ ಪಠಿಸಿದ, ಅಂದರೆ ಮೊದಲೇ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ಮಧ್ವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತುಂಬಿಸಲಾಯಿತೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅವರು ಮೊದಲಿಂದ ಪಠಿಸಿದರು ಅಂದರೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಭಯದಿ ಅಂದರೆ, ಮಧ್ವರು ನಡೆಸಿದ ಸಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹರವು ಅತ್ಯಮೋಘವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬೇಕು. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ನಿರ್ಭಯದಿ ಎದುರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯದಿ ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸರ್ಬ ಜನರಿಗೆ = ಎಲ್ಲ ಸಕಲ ಜನರಿಗೆ. ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಠದಂತೆ "ಓರ್ವ ಮಧ್ವಮುನಿ... ಮಧ್ವರು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ದುರ್ಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ತತ್ತ್ವವಾದವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದರು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ವಿಶ್ವ ಎಲ್ಲ ತಾ ಪುಸಿಯೆಂಬ

ದುರ್ವಾದಿಗಳ ಮತವ ನೆರೆ ಖಂಡಿಸಿ

ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ, ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯವೆಂದರುಹಿದ

ಶರ್ವಾದಿಗೀರ್ವಾಣಸಂತತಿಯಲಿ.....||೨೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ವಿಶ್ವ ಎಲ್ಲ ಪುಸಿ = ಸರ್ವೇಶ ಹರಿಯೆಂಬುದು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು, ಎಂಬ= ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ ಮತವನ್ನು, ದುರ್ವಾದಿಗಳ ಮತ ನೆರೆ ಖಂಡಿಸಿ = ದುರ್ಮತಗಳ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮುರಿದು, ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿ, ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ, ಅದರಿಂದಾಗಿಯೆ ವಿಶ್ವವೂ ಸತ್ಯ ಹೀಗೆ ಅರುಹಿದ = ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ, ಶರ್ವಾದಿ = ರುದ್ರಾದಿಗಳು , ಗೀರ್ವಾಣ ಸಂತತಿ = ದೇವತಾಗಣದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಮಧ್ವರು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಥಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಕೊಟ್ಟಿರುವದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವೇ "ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮ". ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪಂಚ ಭೇದಗಳು, ಜಗತ್ಸತ್ಯತ್ವ, ತಾರತಮ್ಯ ಮುಂತಾದ ತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಇಂತಹ ಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ವಿರೋಧಿಯಾದುದು "ಅದ್ವೈತ ಮತ" ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು.

ಆದರೆ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ವಿಶ್ವಂ ಮಿಥ್ಯಾ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿನಹ ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ಸುಳ್ಳು ಎನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಯಾಕೆಂದರೆ, ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈಶತ್ವ, ಚೇತನಾಚೇತನ ಪ್ರಪಂಚ ಹರಡಿದೆ.

ಇಂತಹ ವಿಶ್ವವೇ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಾಗ, ಸುಳ್ಳು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಸಹ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಧ್ವಭಾಷ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳೆ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು...ಮಧ್ವವಿಜಯದ ೧೧ನೆ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪ್ರಚುರಾಂತರಪ್ರವಚನಂ ಫಣಿರಾಡುಪಶುಶ್ರುವಾನ್ ಸಸನಕಾದಿ ಮುನಿಃಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳ ಸಹಿತಾಗಿ ಶೇಷನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರವಣ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜರು "ಶರ್ವಾದಿಗಿರ್ವಾಣ ಸಂತತಿಯಲಿ...ಎಂದಿರುವರು.

ಏಕವಿಂಶತಿ ಕುಭಾಷ್ಯಗಳ ಬೇರನು ತರಿದು

ಶ್ರೀಕರಾರ್ಚಿತನೊಲುಮೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸಿ

ಲೋಕತ್ರಯದೊಳಿದ್ದ ಸುರರು ಆಲಿಸುವಂತೆ

ಆ ಕಮಲನಾಭಾದಿಯತಿನಿಕರಕೊರೆದ.....|| ೨೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಏಕವಿಂಶತಿ ಕುಭಾಷ್ಯಗಳ = ೨೧ ಕೆಟ್ಟಭಾಷ್ಯಗಳ, ಬೇರನು ತರಿದು = ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕರ ಅರ್ಚಿತನ ಒಲುಮೆ = ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುವ ನಾರಾಯಣನ ಒಲುಮೆ ತರತಕ್ಕಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸಿದರು., ಲೋಕತ್ರಯದೊಳಿದ್ದ = ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ, ಸುರರು = ದೇವತೆಗಳು, ಆಲಿಸುವಂತೆ = ಕೇಳುವಂತೆ, ಶ್ರವಣಮಾಡುವಂತೆ, ಆ ಕಮಲನಾಭ ಆದಿಯಾಗಿ = ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥಾದಿಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಒರೆದರು; ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ೨೧ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿವೇಚನೆಯಂತೆ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ೨೧ ಕುಭಾಷ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೂಲಂಕುಷವಾಗಿ ಮಥಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಲೋಪದೋಷಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕುಚೆಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಲೋಪದೋಷಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು.

ಅಂತಹ ಕುಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಖಂಡಿಸದೆ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶನೆ ಮಾಡಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ...ಬೇರನು ತರಿದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿರಿಮೆ ಕೇವಲ ಖಂಡಿಸದೆ ಅದು ಶ್ರೀಪತಿಯನೊಲುಮೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಾರ್ಚಿತನೊಲುಮೆ....ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಕಲ ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೆ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ಅದರ ಹಿರಿಮೆಗರಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಾರುವ ಮೂಲಕ ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚೂರು ಅಪಚಾರವಾಗದಂತೆ ರಚಿಸಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೆ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ.

ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥಾದಿಗಳಿಗೆ ಒರೆದರು = ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠದಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು, ಅವರನ್ನು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ.

ಇಲ್ಲಿ ಸುರರು ಆಲಿಸುವಂತೆ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿನ ಔಚಿತ್ಯವೆಂದರೆ, ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವು ದೈವಿಸ್ವಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸಾತ್ವಿಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳಷ್ಟೆ ಆಲಿಸುವಂತಾಗುವುದು. ಸಾತ್ವಿಕವಲ್ಲದವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಒದಗುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಲೋಕತ್ರಯದೊಳಿದ್ದ ಸುರರು ಆಲಿಸುವಂತೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕೆ ಪುನರಪಿಯೈದಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿ
ಪದಕೆರಗಿ ಅಖಿಲವೇದಾರ್ಥಗಳನು
ಪದುಮನಾಭನ ಮುಖದಿ ತಿಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ-
ವೈದಿದ ಮಧ್ವಮುನಿರಾಯಗಭಿವಂದಿಪೆ.....|| ೨೬||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕೆ = ಬದರಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ, ಪುನರಪಿಯೈದಿ = ಮರಳಿ ತೆರಳಿ, ವ್ಯಾಸಮುನಿಪದಕೆರಗಿ = ವೇದವ್ಯಾಸರ ಪಾದಕ್ಕೆರಗಿ, ಅಖಿಲವೇದಾರ್ಥಗಳನು = ಸಕಲ ವೇದ ವಾಚ್ಯವನ್ನು , ಪದುಮನಾಭನ ಮುಖದಿ = ಹರಿಯವತಾರವೇ ಆದ ಪದ್ಮನಾಭನ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ತಿಳಿದು, ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವೈದಿದ = ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಮಧ್ವಮುನಿರಾಯಗೆ ಅಭಿವಂದಿಪೆ = ಮಧ್ವರಾಯರಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಪೆನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ಅವತಾರವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

೧) ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

೨) ವ್ಯಾಸಮುಖ ಪಡೆದು ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯರಚನೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆಯುವಾಗೊಮ್ಮೆ

೩) ಅವತಾರ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದಾಗ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಈಗಲೂ ಸಹ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕೆಲವರು ಕಶ್ಚನ ಋಷಿ" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಮೊದಲು "ವ್ಯಾಸಮುನಿ ಪದಕೆರಗಿ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ , ತಕ್ಷಣ ಮುಂದಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೆ

"ಪದುಮನಾಭನ ಮುಖದಿ..." ಎಂದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ನಾರಾಯಣನು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರುವರು.

ವಾಯುದೇವರೆ ಆದ ಮಧ್ವರು ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಪದವಿಗೆ ಬರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವೈದಿದ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ, ವೇದದಲ್ಲಿ, ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭಿವಂದಿಪೆ = ದೈಹಿಕವಾಗಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ವಂದನೆ.

ಜಯಜಯತು ದುರ್ವಾದಿಮತತಿಮಿರಮಾರ್ತಾಂಡ

ಜಯಜಯತು ವಾದಿಗಜಪಂಚಾನನ

ಜಯಜಯತು ಚಾರ್ವಾಕಗರ್ವಪರ್ವತಕುಲಿಶ

ಜಯಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಧ್ವನಾಥ|| ೨೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ಜಯಜಯತು = ಜಯವಾಗಲಿ ಜಯವಾಗಲಿ, ದುರ್ವಾದಿ ಮತ ತಿಮಿರ ಮಾರ್ತಾಂಡ = ಕೆಟ್ಟ ಮತವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತಿಷ್ಟ, ಜಯಜಯತು = ಜಯವಾಗಲಿ ಜಯವಾಗಲಿ, ವಾದಿಗಜ ಪಂಚಾನನ = ದುರ್ವಾದಿಗಳೆಂಬ ಮದ್ದಾನೆಗೆ ಸಿಂಹನಂತಿಷ್ಟ, ಜಯಜಯತು = ಜಯವಾಗಲಿ ಜಯವಾಗಲಿ, ಚಾರ್ವಾಕಗರ್ವ ಪರ್ವತ ಕುಲಿಶ = ಚಾರ್ವಾಕರ ದುರಭಿಮಾನವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿಷ್ಟ, ಜಯಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಧ್ವನಾಥ = ಮಧ್ವನಾಥನಿಗೆ, ಮಧ್ವನಾಥನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜಯಜಯಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಏನೆಂದರೆ, ಮಧ್ವರಾಯರು ನಿತ್ಯವೂ ಜಯಶಾಲಿಗಳು. ಈ ಆಂತರ್ಯದ ವಿಷಯವು ನಮಗೆ ಸದಾ ತಿಳಿಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಜಯ ಜಯ ಎಂಬ "ಜಯಾಶಂಸನೆ"ಯ ಆಂತರ್ಯ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಮೇಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ ಎಂದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಲಾಗುವದು ಇದು ಲೋಕದ ಹಾಗೂ ವೇದದ ಕ್ರಮ. ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು "ಜಯ, ಜಯತು ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿರುವರು.

ದುರ್ವಾದಿಮತತಿಮಿರ ಮಾರ್ತಾಂಡರು ಶ್ರೀಮಧ್ವರು- ಎಂಬ ವಿಷಯ ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು ಅವರ ಜಯಜಯಕಾರದಿಂದ.

ವಾದಿಗಜಪಂಚಾನನ ಎಂದು ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ವಾದದ ಮೋಹದ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪುವದು.

ಚಾರ್ವಾಕಗರ್ವಪರ್ವತಕುಲಿಶ-ಎಂದು ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ - ಹೊರಗಡೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಮೋಸಮಾಡುವವರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ವಜ್ರಾಯುಧದ ಪೆಟ್ಟು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೂ ಮಧ್ವನಾಥನಿಗೂ ಇರುವ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯಭಾವದ ನಂಟಿನ ಅರಿವು ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥ-ಮಧ್ವನಾಥ ಎಂದು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ.

ತುಂಗಕುಲಗುರುವರನ ಹೃತ್ಕಮಲದೊಳು ನೆಲೆಸಿ
ಭಂಗವಿಲ್ಲದ ಸುಖವ ಸುಜನಕೆಲ್ಲ
ಹಿಂಗದೆ ಕೊಡುವ ಗುರುಮಧ್ವಾಂತರಾತ್ಮಕ
ರಂಗವಿಠಲನೆಂದು ನೆರೆ ನಂಬಿರೊ|| ೨೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ :

ತುಂಗಕುಲಗುರುವರನ = ಎತ್ತರದ(ಶ್ರೇಷ್ಠ)ಕುಲಗುರು = ಜ್ಞಾನಿಪರಂಪರೆಯ, ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ(ವರ).ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ಭಂಗವಿಲ್ಲದ ಸುಖವ = ತಡೆಯಿರದ ಸುಖವ, ಸುಜನಕೆಲ್ಲ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ, ಹಿಂಗದೆ = ಕಡಿಮೆ ಮಾಡದೆ,ಅನಂತವಾದ, ಕೊಡುವ, ಗುರುಮಧ್ವಾಂತರಾತ್ಮಕ ರಂಗವಿಠಲ = ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ, ನೆರೆ ನಂಬಿರೊ = ಕೂಡಲೆ ನಂಬಿರಿ ಎಂದು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ :

ಮಧ್ವನಾಮದ ಫಲಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮೋಕ್ಷಕೊಡುವ ರಂಗವಿಠಲನನ್ನು ಗುರುಸ್ಥಾನೀಯರಾದ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗುರುಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆಯೆನ್ನುವದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರಿಂದ ಕೊಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನೀಯುವನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ದೇವರನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೂ ಹಾಗೆ ಅರಿತ ದೇವರಿಂದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು ಎಂದಂತಾಗುವದು.

ಭಗವಂತನು ನೀಡುವ ಸುಖ, ಕೇವಲ ಸಂಸಾರಿಕ ಸುಖವಾಗಿರದೆ, ಭಂಗವಿಲ್ಲದ= ನಿರಂತರವಾಗಿರುವ, ಹಿಂಗದೆ ಕೊಡುವ = ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಎಂದರ್ಥ.

ರಂಗವಿಠಲ ಇದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅಂಕಿತ, ಈ ಕೃತಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ರಂಗವಿಠಲನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಅಂಕಿತವು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ರಂಗವಿಠಲ = ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮನ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವವನು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಮಧ್ವನಾಮದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಠಿಸಿದಾಗ ರಂಗವಿಠಲನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವು ಮಧ್ವರ ಮೂಲಕ ತಾನಗಿಯೆ ದೊರಕುವದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ, ಅವರ ಇತರ ರೂಪಗಳ ಮತ್ತು ಮೂಲರೂಪವದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ , ಮಧ್ವರು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿರುವ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಬಲ್ಲದು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸ್ಮರಣೆ :

ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಾಬ್ದಿ ವಿಕ್ರೀಡನ ವಿಶಾರದಃ | ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಮುನೀನ್ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾಗುರೂನ್ಮಮ ||

ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚ ಸಮ್ಯಗೇವ ಕೃತ್ವಾಹರೇಃ ಶಾಶ್ವತಸದ್ಗುಣಾನ್ ಯಃ

ಪ್ರಕಾಶಯಾಮಸ ಸಮಸ್ತಯುಕ್ತಿಭಿಃ ಶ್ರೀಮಧ್ವನಾಮಾ ಚ ಸದಾ ಪ್ರಸೀದತಾಮ್ ||

|| ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

(ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಧಾರವಾದ ಗ್ರಂಥ ಶ್ರೀಸಗ್ರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ" ಪ್ರಾಣ ಚಿಂತನ " ಎಂಬ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಯುತ ಸಗ್ರಿಯವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳು)

-----SHANMUKH KESHAVRAO PATIL-----